

พระจิ้ง: พระอรหันต์หรือพระสติเฟื่อง

พรพรรณ จันทโรนานนท์¹

บทคัดย่อ: พระจิ้งเป็นพระอรหันต์ทางศาสนาพุทธมหายานนิกายเซนฝ่ายใต้ที่ ท่านเกิดในตระกูลหลี่ ชื่อหลี่ชิวหยวน (李修元 ค.ศ.1130 -1209) ในสมัยราชวงศ์ซ่งใต้ หลังออกบวชแล้วท่านได้รับขนานนามว่า เต้าจี (道济) จำพรรษาอยู่ที่วัดกั๋วชิงชื่อ (国清寺) ต่อมาได้ย้ายไปอยู่ที่วัดหลิงอิ่นชื่อ (灵隐寺) เมืองหลินอัน (临安) (ปัจจุบันคือส่วนหนึ่งของเมืองหางโจว) เนื่องจากพระจิ้งไม่ชอบปฏิบัติตามกฎของสงฆ์ ซ้ำยังชอบรับประทานเนื้อสัตว์ ดังนั้นหลังจากท่านเจ้าอาวาสอยู่หยวนมรณภาพแล้ว จิ้งจึงต้องย้ายไปอยู่ที่วัดจิงฉือชื่อ (净慈寺)

เนื่องจากพระจิ้งชอบช่วยเหลือผู้คนที่ตกทุกข์ได้ยาก อีกทั้งเป็นพระที่มีอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์มาก จนเรื่องราวของท่านได้กลายเป็นนิทานพื้นบ้านที่กล่าวขานกันสืบต่อมาตั้งแต่ราชวงศ์ซ่งจนถึงปัจจุบัน จนพระจิ้งเป็นที่รู้จักกันทั่วไปในจีนทางใต้ สถานที่ใดที่พระจิ้งเคยไปก็จะเป็นที่ท่องเที่ยวไปด้วย

กล่าวกันว่าพระจิ้งเป็นพุทธสาวกองค์เดียวที่มีความโดดเด่นของการรวม 3 ความเชื่อคือศาสนาพุทธ ศาสนาเต๋าและขงจื้อไว้ในตัวท่านเพียงองค์เดียว ท่านจึงกลายเป็นพระอรหันต์ที่มีผู้คนกราบไหว้มากที่สุดองค์หนึ่งของชาวจีนได้

แม้ว่าเรื่องเล่าพระจิ้งจะเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในจีนได้ แต่ในไทยกลับปรากฏศาลเจ้าจิ้งเป็นเทพประธานอยู่เพียงไม่กี่แห่ง ที่เห็นเป็นหลักฐานของความเชื่ออย่างแท้จริงก็คือสถานธรรมสายอนุตรธรรมอิกวันเต๋าเท่านั้นที่ตั้งพระจิ้งเป็นพระประธานของสถานธรรม แม้ว่าศิษยานุศิษย์ของสถานธรรมจะรู้จักพระจิ้งกันอย่างแพร่หลายแต่สำหรับชาวไทยเชื้อสายจีนในไทยและชาวไทยแล้วกลับรู้จักน้อยกว่าพระกวนอิม

¹ รองศาสตราจารย์ ดร. พรพรรณ จันทโรนานนท์ สาขาวิชาภาษาจีน ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

刘丽芳博士, 泰国蓝康恒大学人文学院泰语和东方语言学系中文专业副教授。

Associate Professor Pornpan Jantarananont, Ph.D., Chinese Section, Department of Thai and Eastern Languages,

Ramkhamhaeng University.

摘要：济公（公元 1130-1209）原名李修元是南宋禅宗临济派的罗汉。出家后的前一段在国清寺修行，后移入临安灵隐寺（今是杭州一带）。济公因多次违犯佛法，因此慧远方丈圆寂后就被迫移入净慈寺。

济公好协助贫穷虚弱者，在当时的社会上做出了不少抱不平的事儿，所以多受庶民崇拜。他救人的事变成了民间故事，一代传一代，在浙江或其他省都处处都听得到。同时他去过的地方也就成了当地的旅游圣地。

济公是佛教唯一的三教合一的罗汉，就是济公具有佛法修行，也有道教的动作，更有儒教的仁爱智礼的思维。由于以上所述，济公就成为佛教最特殊的罗汉。

济公事迹虽在中国南方传谣，但是泰国的华人庙宇，专供奉济公为主神者极少，唯见于泰国各处的一贯道佛堂。济公虽在一贯道的佛门子弟大力推动的情况下，在泰国华裔及泰国人的心目中崇信济公的深度还是与观世音菩萨离得远。

พระจิ้ง 据จะเป็นชื่อที่ชาวไทยที่น้อยคนรู้จัก ไม่เหมือนเจ้าแม่กวนอิมที่เพียงได้ยินชื่อก็ไม่ต้องอธิบายแล้ว เพราะทุกคนรู้จักกันเป็นอย่างดีหรือเรียกกันสั้นๆว่า “พระกวนอิม” สำหรับพระจิ้งแล้ว ชาวไทยเชื้อสายจีนส่วนมากจะคุ้นเคยกับชื่อเรียกขานพระจิ้งว่า “จิ้งกงอวะฮุก” (แต่จิว) ในจีนแผ่นดินใหญ่ เรียกว่า “จิ้งกงหัวฝว” (济公活佛) (พระโพธิสัตว์ที่มีชีวิต) หรือบ้างก็เรียกว่า “เตียนจี้” (颠济) หรือจิ้งกงสติเฟื่อง ทั้งนี้เพราะจิ้งกงมักปรากฏกายในลักษณะเหมือนคนสติเฟื่อง ร่างกายสกปรก ห่มคลุมด้วยจีวรสีเทาที่ขาดวินและมีเศษผ้าปะ ชุนทั่วทั้งผืน ใส่หมวกสีเทาที่มีรูปคล้ายเรือและมีเศษผ้าปะ ใส่รองเท้าฟางเก่าๆ ขาดๆ ถือพัดใบลานที่เกือบจะเหลือเพียงด้าม ชอบเล่นหัวกับเด็กๆ และปรากฏกายในที่ชุมนุมชนเสมอ มักช่วยเหลือคนที่ถูกกลั่นแกล้งจากสังคมและช่วยแก้ไขการปกครองที่ไม่เป็นธรรม ชอบรับประทานเนื้อสัตว์และดื่มเหล้า พระจิ้งจะมีน้ำเต้าสำหรับใส่เหล้าดื่ม ผู้ที่พบเห็นพระจิ้งจึงพูดกันว่าเป็นพระสติเฟื่อง เด็กๆ ชอบเล่นหอคะเมนตีสลิงกากับพระจิ้งและรักพระจิ้งมาก แต่ผู้ใหญ่กลับเห็นว่าท่านเป็นพระสติเฟื่อง จนกระทั่งได้เห็นอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ของท่านแล้วต่างเรียกกันว่า “จิ้งกงหัวฝว” หรือพระโพธิสัตว์ที่มีชีวิต เรื่องเล่าของพระจิ้งที่ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์และอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ที่พระจิ้งแสดงให้เห็นปรากฏแก่ผู้พบเห็นได้กลายเป็นตำนานที่ชาวจีนทางใต้เล่าสืบทอดกันมาตั้งแต่ราชวงศ์ซ่งได้จนถึงปัจจุบัน จนมีคนนำไปแต่งเป็นละครเวที ละครโทรทัศน์และเป็นภาพยนตร์ ปัจจุบันรัฐบาลจีนได้คัดเลือก

เรื่องพระจิ้งเป็นมรดกของชาติประเภทวรรณกรรมพื้นบ้าน ลำดับที่ 11 ของเมืองเทียนไถ แห่งมณฑลเจ้อเจียงในปีค.ศ. 2006¹

ชื่อเรียกขานว่าพระจิ้งนั้นเป็นชื่อเรียกขานตามแบบจีนได้ คำว่า กง (公) เป็นคำที่ชาวจีนใต้ใช้เรียกคนที่นับถือเคารพ เช่น เรียกคุณปู่หรือคุณตาว่า อากง หรือคนไทยเรียกคุณก๋ง ถ้าเป็นคุณปู่คือ “ก๋งใน” คุณตาคือ “ก๋งนอก” อีกความหมายหนึ่งใช้เรียกขานเทพที่ผู้คนนับถือมาก เช่น เทพปึงเถ่ากง เทพกวนกง (กวนอู) ได้อองกง เป็นต้น พระจิ้งก็ได้รับการเรียกขานในฐานะเทพด้วยความเคารพและนับถือเช่นกัน แต่ความจริงท่านเป็นพระอรหันต์ทางศาสนาพุทธมหายาน นิกายเซนสายหลินจี สายย่อยหยางฉีที่กำลังเฟื่องฟูในจีนใต้สมัยนั้น ด้วยเหตุที่พระจิ้งเกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธมหายาน ผู้เขียนจึงขอลำถึงเรื่องมหายาน นิกายของพระจิ้งและวัดของนิกายต่างๆ เพื่อผู้อ่านจะได้ทำความเข้าใจเรื่อง พระอรหันต์จิ้งได้มากขึ้น

เมื่อพูดถึงศาสนาพุทธมหายาน เชื่อว่าคงมีคนจำนวนไม่น้อยที่ไม่รู้จัก เพราะวัดทางศาสนาพุทธมหายานในประเทศไทยมีวัดและสำนักสงฆ์รวมแล้วเพียง 17 แห่งเท่านั้น (อนุสรณ์งานบำเพ็ญกุศลเนื่องในโอกาสครบ 100 ปี ชาตกาลพระมหาคณาจารย์ชั้นธรรมสมาธิวัตรโพธิ์แจ่มหาเถระ, 2544 : 118 – 119) โดยตั้งอยู่ในกรุงเทพฯ 8 แห่ง ได้แก่ วัดโพธิ์แมนคุณาราม ที่ถนนสาธุประดิษฐ์ วัดมังกรกมลาวาส ที่ถนนเจริญกรุง วัดบำเพ็ญจินพรต ที่ถนนเจริญกรุง วัดทิพยวารีวิหารที่สะพานดำ (ใกล้สะพานหัน) วัดเล่งจิวเจียงเซีย ที่เขตดินแดง สำนักสงฆ์สุธรรม ที่เขตบางแค สำนักสงฆ์กวงเม้งเจียงเซีย ที่เขตป้อมปราบฯ และสำนักสงฆ์กั๊กฮั้งเนียมฮุกลิ้ม ที่เขตป้อมปราบฯ นอกนั้นก็มียุทธบรมาชากาญจนานิเชกอนุสรณ์ที่เขตบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี วัดหมื่นพุทธเมตตาาราม ที่เชียงรายได้ วัดโพธิ์เย็นและวัดเมตตาธรรมโพธิญาณที่กาญจนบุรี วัดฉือฉางที่สงขลา วัดโพธิ์ทิตตารามที่ชลบุรี วัดเทพพุทธารามที่ชลบุรี วัดจีนประชาสามอสร์ที่ฉะเชิงเทราและวัดมังกรบุปผาราม ที่จันทบุรี เนื่องจากวัดและสำนักสงฆ์จีนมีจำนวนน้อย ประกอบกับชาวจีนอพยพเข้ามาอยู่ในไทยมาก ปัจจุบันบุตรหลานที่เป็นชาวไทยเชื้อสายจีนกระจายตั้งรกรากอยู่ทั่วทุกอำเภอทุกจังหวัดในประเทศไทย พวกเขายังมีวิถีชีวิตตามแบบบรรพบุรุษที่ต้องมีเทศกาลประจำปี แม้จะไม่มี

¹ <http://Cultural.People.com.cn/GB/22226/58917/58923/4286023.html> ข้อมูลเมื่อ 22 / 07 / 2008

วัดจีนเป็นศูนย์กลางในการประกอบพิธีทางศาสนา พวกเขาก็มีศาลเจ้าที่ต่างร่วมแรงร่วมทุนทรัพย์ในการสร้างในเขตชุมชนของตน ชีวิตในหนึ่งชั่วอายุคนจะขาดจากศาลเจ้าไม่ได้เลย แต่พิธีศพศาลเจ้ากลับไม่ได้เกี่ยวข้องเลย ต้องไปทำพิธีที่วัดไทย บ้างก็นิมนต์พระไทยมาประกอบพิธีแบบไทย บ้างก็นิมนต์พระจีนจากวัดจีนที่กล่าวมาแล้วมาทำพิธีงูเต็ก ซึ่งต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก ดังนั้นอำเภอหรือจังหวัดใดที่ไม่มีวัดจีนหรือไม่มีเรื่องใดที่ต้องติดต่อกับพระจีนจึงไม่เข้าใจคำว่า “ศาสนาพุทธมหายาน” และคำนี้ออกจะเป็นคำทางวิชาการมากเกินไป ทั่วไปมักเข้าใจในคำว่าศาสนาพุทธแบบจีนมากกว่า (พรพรรณ จันทโรนานนท์, 2551: 510)

ศาสนาพุทธเข้าสู่ประเทศจีน

หลังจากพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงประกาศพระศาสนาแล้ว มีผลกระทบต่อศาสนาและความเชื่อต่างๆ ในอินเดียมาก รวมทั้ง นักคิด ปรัชญา จริยศาสตร์ วรรณกรรม ศิลปะอย่างเห็นได้ชัด และศาสนาพุทธเองก็ได้พัฒนานตนเองจนกลายเป็นความเชื่อ 3 แขนงใหญ่ๆ คือ ศาสนาพุทธฝ่ายหินยาน หรือ ปุโรโฆวเจี้ยว (部派佛教) ศาสนาพุทธฝ่ายมหายาน หรือต้าเจ็งโฆวเจี้ยว (大乘佛教) และศาสนาพุทธฝ่ายตันตระหรือมีเจี้ยว (密教) ในช่วง 4 ศตวรรษถึง 1 ศตวรรษก่อนคริสตกาล ศาสนาพุทธฝ่ายหินยานแบ่งเป็นมหานิกาย (大众部) และเถรวาท (上座部) และประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 1 ซึ่งเป็นช่วงเวลาราชวงศ์เหนือและราชวงศ์ใต้ (南北朝) ของประเทศจีน พระเจ้ากุซหานะ (贵霜王) และพระมหากษัตริย์แห่งแคว้นอานธระ (案达罗王) ต่างตั้งตัวเป็นอิสระ ต่อมาประมาณค.ศ.129-152 ของราชวงศ์ กุซหานะได้รวมอินเดียเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จากนั้นได้เผยแพร่ศาสนาพุทธเป็นการใหญ่ ซึ่งในช่วงเวลาเดียวกันนี้ ผู้เป็นใหญ่แห่งอินเดียได้คือ กษัตริย์แห่งแคว้นอานธระเชิดชูศาสนาพราหมณ์ขึ้นเป็นศาสนาประจำแคว้นตน ดังนั้นจึงมีการปรับศาสนาพราหมณ์ทั้งเรื่องเทพและพิธีกรรม เพื่อแข่งขันกับศาสนาพุทธของราชวงศ์กุซหานะ ในคริสต์ศตวรรษที่ 3 ราชวงศ์กุซหานะล่มสลายและราชวงศ์อานธระก็จบสิ้นลง ผู้ที่เป็นใหญ่ในอินเดียต่อมาคือ พระเจ้าจันทรคุปที่ 1 (旃陀罗笈多一世) (月护王) ทรงรวบรวมอินเดียขึ้นเป็นปึกแผ่นอีกครั้ง ราชวงศ์นี้แม้จะนับถือศาสนาพราหมณ์ แต่ก็ไม่ได้ปฏิเสธศาสนาพุทธ ซึ่งในช่วงนั้นพยายามปรับตัวแข่งกับศาสนาพราหมณ์จนกลายเป็นศาสนาพุทธมหายาน (大乘佛教) หรือเรียกว่า Mahayana คำว่า มหายาน แปลว่ายานอันยิ่งใหญ่ ส่วนศาสนาพุทธเดิมเรียกว่า Hinayana

แปลว่ายานอันเล็ก สำหรับลัทธิตันตระในอินเดียเจริญขึ้นในคริสต์ศตวรรษที่ 7 ถึงคริสต์ศตวรรษที่ 8 เริ่มมีพิธีกรรมบางอย่างใกล้เคียงกับศาสนาพราหมณ์ แต่ในช่วงนี้ทั้งศาสนาพุทธมหายาน หินยานและตันตระในอินเดียล้วนล่มสลายไปในศตวรรษที่ 13 ทั้งสิ้น (方立天, 1988: 31 - 32, 38)

เรื่องที่ศาสนาพุทธเริ่มเข้าสู่ประเทศจีนนั้นนักวิชาการจีนมีความเห็นแตกต่างกันไป ศาสตราจารย์เหลียงฉีเซา (梁启超) กล่าวไว้ในหนังสือ “จกั้วไผ่เจี้ยวเอี้ยนจิวสือ” (中国佛教研究史) ว่าศาสนาพุทธเผยแพร่นำเข้าสู่ประเทศจีนในสมัยพระเจ้าฮั่น หมิงตี้ (汉明帝 ค.ศ. 58 – ค.ศ. 76) เนื่องจากพระองค์ทรงฝันเห็นพระพุทธรูป พระวรกายเปล่งรัศมีเป็นสีทอง พระเศียรมีแสงของพระจันทร์และพระอาทิตย์ (อ้างจาก 后后记卷 ของ 袁宏) (梁启超 ; 1978 : 7) ทรงรับสั่งถามเสนาบดีและให้เขียนภาพไว้ จากข้อความดังกล่าวเป็นที่ยอมรับว่าศาสนาพุทธได้เข้าสู่จีนในสมัยราชวงศ์ฮั่นตะวันออกในรัชสมัยพระเจ้าฮั่นหมิงตี้ ซึ่งท่านเหลียงฉีเซาพิจารณาจากเอกสารการจดบันทึกแล้วสรุปได้ว่าศาสนาพุทธเข้าสู่จีนอย่างแท้จริงโดยสองเส้นทาง กล่าวคือเข้าสู่จีนทางเหนือโดยทางบกและเข้าสู่จีนทางใต้โดยทางน้ำ ซึ่งเป็นสมัยสามก๊ก (ค.ศ. 220 – ค.ศ. 280) โดยทางเหนือเน้นไปในเรื่องศาสนาและทางใต้เน้นไปในเรื่องปรัชญา จากนั้นศาสนาพุทธก็ได้กระจายจากทางใต้ขึ้นไปสู่ทางเหนือ (梁启超 ; 1978 : 17) ความจริงแล้วศาสนาพุทธเริ่มขยายเข้าสู่จีนตั้งแต่สมัยพระเจ้าจิ้นซีฮ่องเต้ (秦始皇) (ก่อนค.ศ. 221 – ก่อนค.ศ. 207) แล้ว โดยมีพระภิกษุสี่ลี่ฝิง (室利防) และภิกษุอื่นๆ รวม 18 รูปจากเอเชียกลาง (西域) เข้าสู่เมืองหลวงเสียนหยาง(咸阳) แต่ถูกพระเจ้าจิ้นซีฮ่องเต้จับไปขังคุก (อ้างจาก 历代三宝记卷一) (梁启超, 1978: 2) มาในสมัยราชวงศ์ฮั่นศาสนาพุทธแม้ได้ถูกนำเข้ามาเผยแพร่ในจีนอีกครั้ง แต่ผู้นับถือก็คงอยู่ในกลุ่มเล็กๆ เพราะทางการได้ออกกฎหมายห้ามชาวฮั่นออกบวช (梁启超, 1978: 22) ต่อมาเมื่อศาสนาพุทธเป็นที่นับถือของชนชั้นสูงและองค์พระจักรพรรดิแล้ว จึงปรากฏมีนักบวชมากมายเดินทางไปสืบศาสนาพุทธที่อินเดียในสมัยราชวงศ์เว่ย (魏) ของสามก๊ก (ค.ศ. 220 – ค.ศ. 265) และสมัยจิ้นตะวันออก (东晋) (ค.ศ. 317 – ค.ศ. 420) และต่อลงมาถึงสมัยราชวงศ์เหนือใต้ (南北朝) (ค.ศ. 420 – ค.ศ. 534) รวมทั้งราชวงศ์ถัง (唐) (ค.ศ. 618 – ค.ศ. 907) (梁启超, 1978 : 28 - 56) จากอิทธิพลของศาสนาพุทธ ชาวฮั่นได้สร้างเจดีย์ สร้างวัดจีนขึ้นเป็นจำนวนมาก สำหรับเจดีย์นั้นมีความสำคัญต่อพระพุทธศาสนา เนื่องจากเป็นที่บรรจุ

พระสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า ในหนังสือ “สื่อชื่อเอี้ยวหลัน” 《释氏要览》 กล่าวว่าไว้ว่า เมื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรินิพพานไปแล้ว พระอานนทมหาเถระได้ทำพิธีประชุมเพลิง พระธาตุที่เหลืออยู่ได้ฉาวยรัศมีเป็นห้าสีสวยงาม เรียกกันว่า พระสารีริกธาตุ (舍利子) ดังนั้น จึงต้องสร้างเจดีย์เพื่อบรรจุไว้สักการบูชา เจดีย์ที่สร้างไว้เก่าสุดได้แก่ เจดีย์ทางตะวันตกของ เมืองลั่วหยางสร้างขึ้นในปี ค.ศ. 68 หรือรัชศกหย่งผิงปีที่ 11 แต่เดิมชาวจีนนิยมสร้างเจดีย์ ด้วยไม้ ต่อมาเพื่อป้องกันไฟไหม้เจดีย์ที่สร้างจึงจึงเปลี่ยนใช้อิฐแทนไม้เช่น เจดีย์ที่ส่วนหน้า ของวัดไท่คังซื่อ (太康寺) สร้างในสมัยราชวงศ์จิ้นตะวันตก (西晋) (ค.ศ. 265 – 317) ในปี ค.ศ. 285 ที่เมืองลั่วหยางและหลังจากนี้ก็มีการสร้างเจดีย์ด้วยอิฐอีกหลายแห่ง รวมทั้งการ เพิ่มขึ้นของเจดีย์ให้สูงขึ้นจนถึง 15 ชั้น (张驭寰, 1984: 3)

จากสมัยราชวงศ์สุยต่อลงมาถึงราชวงศ์ถัง(ค.ศ. 581 – 618) (ค.ศ. 618 – 907) ศาสนา พุทธได้พัฒนามากขึ้นและแยกออกออกเป็น 8 นิกายด้วยกันได้แก่ เทียนโจง (天台宗) ซานหลุนจง (三论宗) ฝ่าเซียงเหวยสือจง (法相唯识宗) หวาเอี้ยนจง (华严宗) ลวี่จง (律宗) มี่จง (密宗) จิ้งถู่จง (净土宗) ฉานจง (禅宗) (方立天, 1988: 205 - 213) ไทยเรียกนิกายดังกล่าวว่า นิกายสัทธรรมปุณฑริก นิกายตรีศาสตร์ นิกายธรรมลักษณะ นิกายอวตังสก นิกายวินัย นิกายธยาน นิกายมนตรยานและนิกายสุขาวดี ตามลำดับ (เสถียร โพธิ์นันทะ, 2522: 70 - 71) แต่ละนิกายล้วนมีอารามแห่งนิกายของตนดังนี้

นิกายเทียนโจงเริ่มที่วัดเทียนโถซาน ซึ่งตั้งอยู่ทางเหนือของอำเภอเทียนไถ มณฑลเจ้อเจียง กล่าวกันว่าวัดนี้สร้างในสมัยสามก๊ก โดยเจ้าแห่งแคว้นอู่ คือ อู่เซ่ออู (ค.ศ. 238 – 251) นิกายซานหลุนจงเริ่มที่วัดซีเสี่ยซื่อ (栖霞寺) ตั้งอยู่บนภูเขาเซ่อซาน (摄山) ซึ่งอยู่ทาง ตะวันออกเฉียงเหนือ ห่างจากเมืองหนานจิง มณฑลเจียงซู (江苏南京东北) วัดนี้สร้างใน สมัยพระเจ้าฉีเกาตี้แห่งราชวงศ์ใต้ปรีชคกเจี้ยนหยวน (南朝齐高帝建元) คือระหว่างปี ค.ศ. 479 – 482

นิกายฝ่าเซียงเหวยสือจงวัดฉือเอนซื่อ (慈恩寺) ตั้งอยู่ทางใต้ของเมืองซีอาน มณฑลส่านซี 4 กิโลเมตร เดิมวัดนี้เป็นวัดอู่โล่วซื่อ (无漏寺) ของสมัยราชวงศ์สุย ต่อมาพระเจ้าถังเกาจง ปรีชคกเจิงกวนที่ 21 คือค.ศ. 647 ทรงให้ซ่อมแซมเป็นวัดถวายพระมารดา จึงได้เปลี่ยนเรียกชื่อ วัดเป็นวัดฉือเอน นอกจากนั้นยังมีวัดชิงเจี้ยวซื่อ (兴教寺) ตั้งอยู่ทางตะวันออกเฉียงใต้ 20 กิโลเมตรของเมืองซีอาน เป็นที่ฝังสรีระของพระมหาเถระเสวียนจั้ง หรือคนไทยเรียกว่า พระ

ถังซำจ้ง วัดนี้สร้างขึ้นก่อนสมัยพระเจ้าถังเซียวจง (唐肃宗 ค.ศ. 756 - 761)

นิกายหาวเอี้ยนเริ่มที่วัดหาวเอี้ยนชื่อ (华严寺) ตั้งอยู่บนเนินเขาชาวหลิงหยวน อำเภอฉางอาน มณฑลส่านซี โดยห่างจากเมืองซีอานไปทางเหนือ 15 กิโลเมตร (陕西长安县少陵源) วัดนี้สร้างในสมัยราชวงศ์ถังรัชศกเจิงกวนปีที่ 19 คือ ค.ศ. 803 วัดเฉาถ้งชื่อ (草堂寺) ตั้งอยู่ไต่ยอดเขาคุยเฟิง ซึ่งอยู่ทางตะวันออกเฉียงใต้ของอำเภอฮู่เซียน มณฑลส่านซี 20 กิโลเมตร สร้างใน ค.ศ. 855 แห่งราชวงศ์ถัง

นิกายลวี่จ้งเริ่มที่วัดต้าหมิงชื่อ (大明寺) ที่เมืองหยางโจว มณฑลเจียงซู สร้างในปีรัชศกต้าหมิง (ค.ศ. 457 - 464) ของแคว้นซ่งแห่งราชวงศ์ใต้ วัดแห่งนี้นับเป็นวัดแห่งแรกที่ได้เผยแพร่ศาสนาพุทธไปยังญี่ปุ่น นิกายมิ่งจ้งเริ่มที่วัดต้าซิงชั่นชื่อ (大兴善寺) ตั้งอยู่ห่างจากกำแพงเมืองซีอาน มณฑลส่านซีไปทางใต้ 2.5 กิโลเมตร เริ่มสร้างในสมัยพระเจ้าจินหวู่ตี้ (ค.ศ. 265 - 290) และวัดชิงหลงชื่อ (青龙寺) ตั้งอยู่ชานเมืองซีอานไปทางตะวันออกเฉียงใต้ สร้างในสมัยพระเจ้าสุยเหวินตี้ปีรัชศกคายหวงปีที่ 2 คือค.ศ. 582 แล้วเรียกชื่อใหม่ว่า หลิงกัณชื่อ (灵感寺) ต่อมาเปลี่ยนเรียกเป็น กวนอินชื่อ (观音寺) และชิงหลงชื่อ (青龙寺)

นิกายจิ้งถู่จ้งเริ่มที่วัดเสวียนจงชื่อ (玄中寺) ตั้งอยู่ที่สือปั๋ว (石壁谷) ห่างจากตัวเมืองเจียวเฉิง มณฑลซานซี (山西交城县) ไปทางตะวันออกเฉียงเหนือ 10 กิโลเมตร วัดนี้มีอีกชื่อเรียกว่าสือปั๋วชื่อ (石壁寺) สร้างในสมัยราชวงศ์เว่ยเหนือปีรัชศกเอี้ยนซ่งปีที่ 2 คือค.ศ. 472 นอกจากนั้นก็มีวัดเซียงจีชื่อ (香积寺) ตั้งอยู่ห่างจากเมืองซีอาน 17 กิโลเมตร ที่หมู่บ้านเซียงจีชุน อำเภอฉางอาน มณฑลส่านซีสร้างในสมัยราชวงศ์ถังปีรัชศกเสินหลงปีที่ 2 คือ ค.ศ. 706 และวัดตงหลินชื่อ (东林寺) ตั้งอยู่ที่ซีเป่ย์ลู่ของภูเขาหลู่ชาน มณฑลเจียงซี (江西庐山西北麓) สร้างในสมัยราชวงศ์จินตะวันออกรัชศกไท่หยวนปีที่ 11 คือ ค.ศ. 386

นิกายสุตท่ายคือ นิกายฉานจงหรือนิกายชยานหรือเซน ซึ่งได้ยกย่องพระโพธิธรรมเป็นผู้ก่อตั้งนิกาย ต่อมานิกายเซนได้แยกเป็นฝ่ายเหนือและฝ่ายใต้ (南北两宗) นิกายฝ่ายเหนือได้รับการยอมรับและเจริญขึ้นอยู่ในช่วงหนึ่งแล้วก็เสื่อมลง แต่นิกายเซนฝ่ายใต้ซึ่งมีพระเถระฮุ่ยเหนิง (慧能) เป็นเจ้าของนิกายมีผู้รับถือมาก และมีผู้สืบทอดนิกายมาตลอดอย่างไม่ขาดสาย แต่ได้แยกเป็นนิกายย่อย 2 สายคือ สายหนานเอี้ยหยวย่าง (南岳怀让) และสายชิงหยวนสิงชื่อ (青原行思) ส่วนหนานเอี้ยนั้นได้แบ่งออกเป็น 2 สายย่อย คือสำนัก หลินจี (临济) และเหว่ยหย่าง (沩仰) ส่วนสายชิงหยวนได้แยกออกเป็น 3 สายย่อยคือ สำนักเฉาถ้ง สำนักก๊วน

เหมินและสำนักฝ่าเอี้ยน และหลินจี้ของหนานเอี้ยนได้แบ่งย่อยออกไปอีกเป็นสำนักหวงหลง หยางฉี (黄龙、杨岐) และหยางจื่อก็แบ่งย่อยอีก เรียกว่า กลุ่มหู่หัวและจิ้งซาน (虎丘) (径山) ดังนั้นวัดของนิกายเซนจึงมีอยู่อย่างมากมาย รวม 16 แห่ง กระจายไปทั่วประเทศจีนดังนี้

1. วัดช่าวหลิน (少林寺) อยู่ห่างอำเภอเถิงเฟิง มณฑลเหอหนานไป 13 กิโลเมตร สร้างในสมัยราชวงศ์เว่ยทางเหนือคือ พระเจ้าเซี่ยวเหวินตีในปี ค.ศ. 495

2. วัดซานกุชื่อ (山谷寺) บ้างเรียกว่าวัดเซียนหยวนฉานชื่อ หรือวัดซานจูชื่อ (乾元禅寺、三祖寺) ตั้งอยู่ที่ภูเขาเทียนจู้ (天柱山) อำเภอเซียนซาน (潜山县) มณฑลอานฮุย (安徽)

3. วัดสี่จู่ชื่อ (四祖寺) ตั้งอยู่ชานเมืองตะวันออก 15 กิโลเมตรของอำเภอหวงเหมยเซี่ยน มณฑลหูเป่ย์ สร้างในต้นสมัยราชวงศ์ถัง

4. วัดตงซานชื่อ (东山寺) ตั้งอยู่บนภูเขาตงซาน ห่างจากอำเภอหวงไห่ มณฑลหูเป่ย์ 12 กิโลเมตร เป็นวัดที่อยู่ของเซนรับตำแหน่งสืบทอดนิกายเซน

5. วัดหนานหวาฉานชื่อ (南华禅寺) ห่างจากอำเภอช่าวกวน มณฑลกว่างตุง 20 กิโลเมตร สร้างในค.ศ. 504 ของราชวงศ์ใต้ เดิมเรียกชื่อว่า เป่าหลินชื่อ (宝林寺) เป็นวัดที่ท่านฮุยเหิงเป็นผู้สืบทอดนิกายท่านที่ 6 และเป็นผู้ก่อตั้งนิกายเซนทางใต้

6. วัดหนานเอี้ยนป๋นย๋ชื่อ (ฝูเอี้ยนชื่อ) (南岳般若寺) (福严寺) เป็นวัดต้นกำเนิดของเซนสายหนานเอี้ยน ตั้งอยู่ที่ไต้ยอตเขาจื่อปัวเฟิงภูเขาเหิงซาน มณฑลหูหนาน (湖南省衡山掷钵峰) สร้างในสมัยราชวงศ์ใต้ ปีค.ศ. 567 หลังจากพระเถระหวาย่างมาพบปะท่านฮุยเหิงแล้ว ได้จัดตั้งสำนักกวนอิมเผยแพร่วรรณคดีในสมัยราชวงศ์ซ่ง และได้ขยายอาณาเขตของวัดให้กว้างขวางขึ้นแล้วเรียกว่า ฝูเอี้ยนชื่อ

7. วัดชิงหยวนซานจิ้งจีชื่อ (青原山净居寺) เป็นวัดต้นกำเนิดนิกายเซนสายชิงหยวน ตั้งอยู่ห่างจากอำเภอจีอาน มณฑลเจียงซีไปทางตะวันออกเฉียงใต้ 15 กิโลเมตร สร้างในปีค.ศ. 743 ของสมัยราชวงศ์ถัง

8. วัดหลินจี้ชื่อเฉิงหลินเถะ (临济寺澄灵塔) เป็นวัดแห่งต้นกำเนิดนิกายเซนสายหลินจี้จง (临济宗) ตั้งอยู่ที่หมู่บ้านหลินจี้ซุนห่างจากกำแพงเมืองเจิ้งต้งเฉิง มณฑลฮกเกี้ยนไปทางตะวันออกเฉียงใต้ 1 กิโลเมตร เดิมสร้างในปรีศศกซึ่งเหอปีที่ 2 คือค.ศ. 540 ของราชวงศ์เว่ยตะวันออก ต่อมาในปีค.ศ. 854 ของราชวงศ์ถังได้ปรับเปลี่ยนเป็นวัดแห่งนิกายเซนสายหลินจี้จง

เซนสายนี้ได้แพร่กระจายไปญี่ปุ่นมีผู้นับถือมาก จัดว่าวัดนี้เป็นต้นกำเนิดนิกายเซนสายหลินจี

9. เหวยซานและหย่างซาน (浣山和仰山) เป็นต้นกำเนิดนิกายเซนสายเหว่ยหย่าง เหวยซานตั้งอยู่ห่างจากกำแพงเมืองทางตะวันตกของอำเภอหนิงเซียงเซียน มณฑลหูหนาน 70 กิโลเมตร บนภูเขาที่มีวัดสี่พันมืออันชื่อ (十方密印寺) สร้างในสมัยปลายราชวงศ์ถัง ภูเขาหย่างซานตั้งอยู่ทางใต้ของอำเภออีซุน มณฑลเจียงซี 40 กิโลเมตร บนภูเขาที่มีวัดชีอันชื่อ (栖隐寺) สร้างในสมัยราชวงศ์ถัง ซึ่งได้เปลี่ยนชื่อวัดใหม่เป็นไท่ผิงเทียนกั๋วชื่อ (太平天国寺) ในสมัยราชวงศ์ซ่ง

10. ภูเขาต่งซาน ฉาซานและเทียนถงชื่อ (洞山、曹山和天童寺) วัดเหล่านี้เป็นต้นกำเนิดนิกายเซนสายชิงหยวนสายย่อยต่งเฉาจง (洞曹宗) ภูเขาต่งซานเป็นที่จำศีลของพระนิกายเซนเหลียงเจี๋ยแห่งราชวงศ์ถัง แล้วต่งสายย่อยเฉาต่งจง (曹洞宗) ภูเขาต่งซาน อยู่ห่างจากอำเภออี้เฟิง มณฑลเจียงซีไปทางตะวันออกเฉียงเหนือ 25 กิโลเมตร บนภูเขามิ่ต่าหนักผู้หลี่ (普利院) ส่วนภูเขาฉาซานตั้งอยู่ที่อำเภออี้หวง มณฑลเจียงซี (江西宜黄县) พวกเซนเหลียงเจี๋ย (良价) ได้เผยแพร่นิกายเซนสายย่อยต่งเฉา (洞曹宗) วัดของนิกายสายย่อยต่งเฉาจงยังมีอีกที่วัดเทียนถงชื่อ (天童寺) ตั้งอยู่ที่ไท่ไปซานลู่ห่างจากเมืองหนิงพอ มณฑลเจ้อเจียงไปทางตะวันออก 30 กิโลเมตร วัดนี้สร้างในสมัยรัชศกหย่งคังปีที่ 1 คือค.ศ. 300 แห่งราชวงศ์จิ้น (晋永康元年)

11. วัดอวิ้นเหมินชื่อ (云门寺) ต้นกำเนิดนิกายเซนสายชิงหยวนสายย่อยอวิ้นเหมิน (青原宗云门派祖庭) วัดนี้ตั้งอยู่ห่างจากเขตปกครองตนเองชนชาติเย้าที่ลู่หยวน มณฑลกว๋างตุ้ง 6 กิโลเมตร (广东乳源瑶族自治县) สร้างในสมัยห้าราชวงศ์ ค.ศ. 923

12. วัดชิงเหลียงชื่อ (清凉寺) ต้นกำเนิดนิกายเซนสายชิงหยวนสายย่อยฟาเอี้ยน (青原宗法眼派) วัดนี้ตั้งอยู่ชิงเหลียงซานในเมืองหนานจิง มณฑลเจียงซูสร้างในสมัยห้าราชวงศ์

13. ภูเขาหวงหลงซาน (黄龙山) ต้นกำเนิดนิกายเซนสายหลินจีสายย่อยหวงหลง (临济宗黄龙派) ภูเขานี้ตั้งอยู่ในเขตอำเภอหวู่หนิง มณฑลเจียงซี บนภูเขาที่มีวัดหย่งอานชื่อ (永安寺) สร้างขึ้นในสมัยราชวงศ์ถัง

14. ภูเขาหยางฉีซาน (杨岐山) ต้นกำเนิดนิกายเซนสายหลินจีสายย่อยหยางฉี (临济宗杨岐派) ภูเขาหยางฉีซานอยู่ที่ผิงเซียง มณฑลเจียงซี (江西萍乡市) บนภูเขาที่มีวัด

หยางฉีซือ (杨岐寺) สร้างในสมัยราชวงศ์ถัง

15. ภูเขาหู่ชิวซาน (虎丘山) ต้นกำเนิดนิกายเซนสายหลินจี้หยางฉีสายแยกย่อยหู่ชิว (临济杨岐虎丘与派) ภูเขาแห่งนี้อยู่ที่ตัวเมืองซูโจว มณฑลเจียงซู ห่างจากตัวเมือง 3.5 กิโลเมตร บนภูเขามีสถูปหู่ชิวซือ (虎丘寺) เชื่อกันว่าสร้างในสมัยราชวงศ์จิ้น ต่อมาในสมัยราชวงศ์ซ่งนิกายเซนสายหลินจี้หยางฉีเป็นที่นิยมมาก ผู้สืบทอดการก่อตั้งนิกายคนที่ 5 ได้มาอาศัยอยู่ที่วัดนี้ จึงได้ตั้งนิกายย่อยแยกว่าหู่ชิว (虎丘分派) ที่วัดแห่งนี้

16. ภูเขาจิ้งซาน (径山) ต้นกำเนิดนิกายเซนสายหลินจี้หยางฉีสายแยกย่อยจิ้งซาน (临济杨岐径山分派) ภูเขานี้อยู่ทางตะวันตกเฉียงเหนือของอำเภออู๋หิง มณฑลเจ้อเจียง 25 กิโลเมตร บนภูเขามีสถูปเหิงเหิงชิ่งวานโช่วซือ (能仁兴圣万寿寺) สร้างขึ้นในสมัยราชวงศ์ซ่ง ปีรัชศกช่าวซิงปีที่ 7 (ค.ศ. 1137) ผู้สืบทอดนิกายหยางฉีคนที่ 5 ได้มาบำเพ็ญบารมีที่วัดนี้ จึงได้เริ่มตั้งนิกายสายแยกย่อยจิ้งซานที่นี่ สายแยกย่อยนี้มีชื่อเรียกหลายชื่อ บ้างเรียกว่าคั่นฮั่วฉาน (看话禅) หรือฮั่วโถวฉาน (话头禅) หรือต้าฮุ่ยไฟ (大慧派) แต่โดยทั่วไปเรียกว่าจิ้งซานไฟ (径山派) (方立天, 1988: 204-222)

แม้ศาสนาพุทธในจีนจะมีมากถึง 8 นิกาย แต่ที่ได้รับความนิยมมากและพยายามปรับให้เข้ากับวิถีชีวิต ความเชื่อเดิมคือศาสนาเต๋าและความยึดมั่นในลัทธิขงจื้อ คือนิกายเซนและนิกายจิ้งถู่งหรือนิกายสุขาวตี สำหรับนิกายเซนนั้นนับตั้งแต่พระโพธิธรรมจากอินเดีย ซึ่งเรียกตนเองว่าผู้สืบทอดลัทธิคนที่ 28 เข้าสู่ประเทศจีนในสมัยพระเจ้าเหลียงหู่ตี้ (ค.ศ. 502 - ค.ศ. 557) แห่งราชวงศ์ใต้ ได้เป็นที่ชื่นชอบและนับถือของชาวจีนมาก ในขณะเดียวกัน นิกายสุขาวตีก็พยายามปรับความเข้าใจในพระสูตรให้ง่ายต่อการปฏิบัติและมุ่งเน้นนิพพานสู่แดนสุขาวตี ได้เป็นกลายเป็นที่ชื่นชอบของชาวจีนในสมัยราชวงศ์ถังมากเช่นกัน (范文澜; 1979: 27, 67) ดังนั้นสองนิกายดังกล่าวจึงเจริญต่อมาอย่างไม่ขาดสายและเข้ามามีผลต่อนิกายต่างๆ ในสมัยต่อมา ในสมัยราชวงศ์ซ่ง (ค.ศ. 960 - ค.ศ. 1279) นิกายเซนได้เข้ามามีบทบาทในนิกายเทียนโถจวงและหว่าเอี้ยนจงนั่นก็คือ การสวดมนต์และนั่งสมาธิ เรียกกันว่าเทียนโถฉานและหว่าเอี้ยนฉาน การปฏิบัติแบบฉานหรือเซนได้เข้าไปมีบทบาทเกือบทุกนิกาย แม้แต่นิกายสุขาวตี (野上俊静等; 1972 : 128) ดังนั้นแม้ในปลายสมัยราชวงศ์ถังและต่อมาเป็นยุค 5 ราชวงศ์ (ค.ศ. 907 - ค.ศ. 960) ซึ่งบ้านเมืองยังอยู่กับการสู้รบแย่งความเป็นใหญ่ นิกายฉานก็ยังสามารถคงอยู่อย่างมั่นคง โดยไม่ได้รับความกระทบกระเทือนแต่อย่างใดเลย จนต่อลง

มาถึงสมัยราชวงศ์ซ่ง แม้ว่านิกายเทียนไท่จง หวาเอี้ยนจง ลัทธิต่างได้รับการพัฒนาให้เจริญขึ้นใหม่ แต่ก็มี ความรุ่งเรืองไม่เท่า นิกายฉานจง เนื่องจากมีผู้แล้วมานับถือและบวชในนิกายนี้มาก ทำให้ นิกายฉานในสมัยราชวงศ์ซ่ง ซึ่งได้แยกสายออกเป็น 5 สาย แต่ละสายต่างก็มีแนวการสอนเฉพาะแบบ อีกทั้งมีวัดที่เป็นต้นกำเนิดของนิกายย่อยต่างๆนี้ด้วย (野上俊静等, 1972: 129)

พระจี้กง (济公) (ค.ศ. 1130 - 1209) เป็นคนในตระกูลหลี่ (李) และเป็นพระผู้มีบารมีสูงของนิกายเซน (禅宗临济派) ในสมัยราชวงศ์ซ่งใต้ มีนามทางศาสนาว่า เต้าจี (道济) เป็นเชื้อพระวงศ์ด้วย มีปู่คือ หลี่จุนชวี (李遵勗) เป็นน้องเขยของพระเจ้าซ่งไท่จง (ค.ศ. 976 - 995) เนื่องจากสมรสกับเจ้าหญิงวานโช่ว (万寿公主) บิดาชื่อหลี่เมาซุน มารดาคือนางหวงชื้อ (李茂春、王氏) ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่หมู่บ้านหย่งหนิง ซึ่งอยู่ทางประตูด้านเหนือของเมืองเทียนไท่ (天台北门外永宁) ครอบครัวเลื่อมใสศาสนาพุทธ ทั้งคู่สมรสแล้วไม่มีบุตร ได้ขอบุตรจากพระพุทธเจ้า ได้บุตรชายแล้ว เจ้าอาวาสวัดกั๋วชิงชื้อ (国清寺) ได้จัดพิธีตั้งชื่อให้เด็กชายว่า ชิวหยวน (修元) จากนั้นเด็กชายก็ผูกพันกับศาสนาพุทธ เมื่อเติบโตใหญ่ได้เล่าเรียนที่ ชื่อเฉิงซาน (赤城山) เนื่องจากครอบครัวนี้ชอบทำบุญ ทำให้ชิวหยวนมีใจผูกพันในพระพุทธศาสนาแล้วออกบวชตั้งแต่อายุยังน้อย โดยแรกเริ่มอยู่ที่วัดกั๋วชิงชื้อ ต่อมาหนีไปอยู่กับเจ้าอาวาสตาดบอดชื่อฮู่หยวนที่หลังอื่นชื่อเมืองหลินอัน (ปัจจุบันคือ เมืองหังโจว) (临安灵隐寺瞎堂慧远) เจ้าอาวาสนิกายเซนผู้นี้ได้รับชิวหยวนเป็นศิษย์ แต่การปฏิบัติตัวที่ผิดจากพระทั่วไปด้วยการพูดจาไม่สำรวม ไม่ชอบนั่งสมาธิ ไม่ชอบสวดมนต์ ชอบกินเนื้อสัตว์และเหล้า ใส่เสื้อผ้าขาดวิ่น ชอบช่วยเหลือคนที่ถูกรังแกหรือประสบภัยพิบัติ กิริยามารยาทเหมือนคนบ้า ผู้คนจึงขนานนามว่า พระจีผู้บ้าคลั่ง (济颠僧) เนื่องจากการปฏิบัติตัวที่ไม่อยู่ในวินัยของสงฆ์ พระจี้กงจึงถูกขับออกจากวัด แต่ด้วยเจ้าอาวาสฮู่หยวนผู้เต็มไปด้วยความเมตตา กล่าวว่า “ประตูแห่งศาสนาพุทธกว้างใหญ่ เหตุใดจะยอมรับพระบาสักคนไม่ได้เล่า” นับจากนั้นเป็นต้นมา จึงไม่มีพระรูปใดมาวุ่นวายกับพระจี้กงอีก แต่หลังจากเจ้าอาวาสฮู่หยวนมรณภาพไปแล้ว พระจี้กงได้ย้ายไปอยู่ที่วัดจิ้งฉือชื้อ (净慈寺) เป็นเลขาของเจ้าอาวาสเต๋อฮุย (德辉)

พระจี้กงแม้จะปรากฏกายด้วยเสื้อผ้าสกปรก รองเท้าขาด หมวกขาด กิริยาคล้ำคนสติเฟื่อง แต่ที่แท้เป็นพระที่เต็มไปด้วยความรู้ ได้รับการยกย่องให้เป็นผู้สืบทอดนิกายเซนองค์ที่

50 และผู้สืบทอดนิกายเซนหลินจี้สายย่อยหยางฉีองค์ที่ 6 ความสามารถของพระจี้กั๋งนั้น ไม่เพียงแต่ท่านจะเข้าใจเนื้อหาในพระไตรปิฎกอย่างถ่องแท้แล้ว ยังเป็นหมอที่รักษาโรคได้อีก เพราะท่านมีความรู้ด้านสมุนไพรด้วย ท่านเคยเขียนเรื่องราวเกี่ยวกับการช่วยเหลือของท่านต่อมวลมนุษย แต่ถูกเผาไปในกองเพลิง เมื่อวัดเกิดไฟไหม้ พระจี้กั๋งชอบเล่นหมากล้อม (围棋) ชอบการต่อสู้ของจิ้งหรีด ชอบเที่ยวไปในที่ต่างๆ ตามใจชอบ แต่เป็นนักแต่งกลอนด้วยจากงานเขียนของเพื่อนที่เป็นนักบวชที่ชื่อจวีเจียน (居简) เรื่องเป่ย์เจียนจี (北涧集) ใช้เป็นหลักฐานพิสูจน์ความสามารถในทางบทกวีของพระจี้กั๋งได้ จวีเจียนเป็นหลานของอาจารย์ของพระจี้กั๋ง ในช่วงที่พวกเขาท่องเที่ยวไปในภูเขาชื่อเฉิงซาน (赤城山) เขาได้เรียกหน้าผาแห่งหนึ่งของภูเขาว่า ซูจีเอียน (书记岩) แปลว่าหน้าผาของเลขา หลังจากพระจี้กั๋งมรณภาพไปแล้ว จวีเจียนได้เขียนเรื่อง หูอินฟ่งหยวนโช่วเซ่อหลี่ถ่าหมิง (湖隐方圆叟舍利塔铭) คำว่าหูอินและฟ่งหยวนโช่วล้วนเป็นชื่อเรียกพระจี้กั๋ง ชื่อเรียกที่เขียนนี้แปลว่า จาริกพระสารีริกธาตุบนเจดีย์จี้กั๋ง

พระจี้กั๋งได้เขียนเรื่องเกี่ยวกับนิกายเซนไว้ 10 ตอน เจวียนเฟิงอวี่ลู่ (铸峰语录) (十卷) นอกจากนั้นยังมีงานเขียนโคลงกลอนอีกมาก พระจี้กั๋งเป็นพระในศาสนาพุทธ แต่ก็มีความบางอย่างที่รับอิทธิพลจากศาสนาเต๋า เช่นเดียวกับปรมาจารย์ทั้ง 3 ท่าน (三贤) ในสมัยราชวงศ์ถังคือ หานซาน เฟิงกั๋งและสือเต๋อ (寒山、丰干、拾得) แต่ผิดกับ 3 ท่านเฉพาะที่พระจี้กั๋งมีความเป็นคนธรรมดาไม่เหมือนพระ เพราะนิยมท่องเที่ยวไปตามชนบทและช่วยเหลือชาวบ้านที่ตกทุกข์ได้ยาก จึงกล่าวกันว่าพระจี้กั๋งเป็นพุทธสาวกรูปเดียวที่มีความเด่นเป็นอัตลักษณ์เฉพาะที่รวมเอาศาสนาพุทธ ศาสนาเต๋าและความเชื่อแบบขงจื้อไว้ในคนเดียวกัน ซึ่งไม่อาจพบได้ในพุทธสาวกรูปอื่น การเป็นผู้ที่มีอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์สามารถช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ในทุกกรณี ได้ทำให้เรื่องพระจี้กั๋งเล่าต่อกันปากต่อปากกลายเป็นเรื่องราวที่สนุกสนานรู้จักกันอย่างแพร่หลายในสังคมชาวจีนแม้ในยุคปัจจุบัน จนได้รับสมญานามว่า เป็นหัวโผน (活佛) หรือพระโพธิสัตว์ที่มีชีวิตช่วยเหลือผู้ทุกข์ยาก หลังจากพระจี้กั๋งได้เห็นแจ้งสำเร็จเป็นพระอรหันต์แล้วท่านได้รับนามทางธรรมที่มีความยาวถึง 28 ตัวอักษร “ต้าฉือต้าเป่ย์ต้าเหรินต้าฮุ่ย จื่อจินหลว่ฮั่นอาน่าจุนเจ้อเสินกงก่วงจี้เขียนซือชานหยวนจันหว่าเพียนจุน”(大慈大悲大仁大慧、紫金罗汉阿那尊者神功广济先师三元赞化天尊) มีความหมายว่า พระจี้กั๋งเป็นเทพแห่งสวรรค์และเป็นพระอรหันต์อาน่าจุนเจ้อ ผู้มี

ความยิ่งใหญ่ใน 3 ภาพ เปี่ยมไปด้วยความกรุณาปราณีปฏิกิริยาไหวพริบและอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ จากนามดังกล่าวจะเห็นได้ว่า พระจี้กงได้รวมทั้งศาสนาพุทธ เต๋าและขงจื้อไว้ในท่านองค์เดียว

เนื่องจากพระจี้กงมีอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์มากชาวบ้านจึงมีเรื่องเล่าเกี่ยวกับท่านมาตั้งแต่ช่วงที่ท่านยังมีชีวิตอยู่ในสมัยราชวงศ์ซ่งใต้ และเรื่องเล่าเหล่านั้นมักเกี่ยวกับปาฏิหาริย์ต่างๆ ที่พระจี้กงได้ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ โดยเล่าต่อกันปากต่อปาก ต่อมายุคหลังมีนักเล่านิทานนำไปเล่าในโรงน้ำชาบ้างหรือในศาลเจ้าบ้างซึ่งวิธีการเล่าดังกล่าวเรียกว่าซัวซุ (說書) ที่นิยมกันมากในสมัยก่อน ต่อมาเมื่อผู้นำไปแต่งเป็นละครร้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่บ้านเกิดคือ อำเภอเทียนไถ จะมีเรื่องเกี่ยวกับพระจี้กงตั้งแต่เกิด ชีวิตในวัยเด็ก การต่อสู้กับสิ่งชั่วร้ายและวิธีการดับทุกข์ การช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ จนถึงเรื่องจี้กงออกบวช ที่แถบเจียหูของเมืองหังโจว (杭嘉湖一帶) เป็นสถานที่ที่จี้กงเคยพำนักอยู่ จะยังมีเรื่องเล่าเกี่ยวกับจี้กงมากยิ่งขึ้น เช่น เรื่องเพยไหลเฟิง (飞来峰) หรือยอดเขาเพยไหลหรือเรื่องกุ่จิ้งอวี่นู่ (古井运木) หรือการเรียกท่อนไม้สร้างวัดจากสระโบราณเป็นต้น เรื่องเล่าเหล่านี้มีเนื้อหาหลากหลายเป็นที่นิยมของชาวหังโจว และผู้ที่ได้รับฟัง เพราะเต็มไปด้วยเรื่องประหลาดและอภินิหาร ต่อมาถึงปลายสมัยราชวงศ์หมิงต้นราชวงศ์ชิงจึงมีคนเขียนเรื่องราวของพระจี้กงเป็นเล่ม เรียกว่าจี้กงจ้วน¹

เรื่องเล่าที่เกี่ยวกับพระจี้กงทำให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งที่ผู้คนนิยมไปชมเช่น ภูเขาหมวกพระโพธิสัตว์ (菩薩帽) หรือหมวกจี้กง (济公神冠) ที่เมืองปักกิ่ง ผาหอยไหยวชีหวนเต่าทางตะวันตกเฉียงเหนือออกไป 8 กิโลเมตร โดยมีเรื่องเล่าว่าพระจี้กงมาพบเพื่อนนักบวชในละแวกนี้ เดินผ่านเส้นทางที่มีทิวทัศน์และภูมิประเทศสวยงาม ทำให้พระจี้กงสนใจมากจึงเรียกเจ้าที่มาถาม เจ้าที่ตอบว่าแถบนี้คือ หนานเซียนไถ หมู่บ้านฉางโช่วซุน (南仙台长寿村) พระจี้กงจึงร่ายมนต์ขมนุมเทพที่คุ้นเคยกันและดื่มเหล้าสนุกสนาน แล้วจากไปโดยไม่ได้ล่ำลาพรคพวกอีกทั้งได้สืบทอดไว้ ต่อมาหมวกของจี้กงได้กลายเป็นภูเขา ซึ่งปัจจุบันสถานที่แห่งนี้ได้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวไปแล้ว² ในความเชื่อของผู้คนนอกจากพระจี้กงจะ

¹ (济公传) <http://www.ji-gong.com/Chinese/nwj-1sjzml.asp> ข้อมูลเมื่อ 20/20/2008 (ในหัวข้อ 济公故居) เรื่องเกี่ยวกับพระจี้กงปรากฏอยู่ในหนังสือชื่อ เทียนไถเขียนจื้อ ที่เขียนขึ้นในสมัยราชวงศ์ชิง (清《天台县志》) หรือเรื่องเจ้อเจียงทงจื้อที่เขียนขึ้นในสมัยราชวงศ์ชิง (清《浙江通志》) (เรื่องเดียวกัน)

² <http://www.cts2008.com/member/sigth/sty/20061115164516.html> ข้อมูลเมื่อ 27/06/2008

เป็นพระโพธิสัตว์ที่ช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยากแล้ว ยังเป็นเทพที่นำความสุขความอุดมสมบูรณ์ มาสู่มวลมนุษย์ด้วย¹

เนื่องจากเรื่องเล่าพระจี้กงเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในประเทศจีน การแสดงอุปรากรก็มักจะไม่ใช่ขาดชุดพระจี้กง เช่น ในสมัยราชวงศ์ชิง นิยมแสดงพระโพธิสัตว์ขี่เมฆ (醉菩提) ต่อมาในสมัยพระเจ้ากวงสุปีที่ 3 (ค.ศ. 1877) และปีที่ 6 (ค.ศ. 1880) แสดงเรื่องพระจี้กงจับผีและพระจี้กงหยอกล้อนายอำเภอ (济颠拿旱魃, 济公僧戏耍知县) และในปี ค.ศ. 1935 แสดงเป็นละครเรื่องประวัติพระจี้กง (济公传) ที่โรงละครเทียนฉาน (天蟾舞台) ของเมืองเซี่ยงไฮ้ เนื่องจากคนที่แสดงเป็นจี้กงเป็นนักแสดงเอกในยุคนั้นเป็นนักแสดงที่แสดงได้อย่างดีเยี่ยม ผู้คนจึงมองเห็นภาพอันแท้จริงของพระจี้กง ทำให้พระจี้กงยิ่งเป็นที่นิยมนักมากขึ้น ต่อมาผู้กำกับอู๋เปิ่นชาง (游本昌) ได้นำเรื่องพระจี้กงสร้างเป็นละครทีวี ทั้งนี้โดยมีอู๋เปิ่นชางแสดงเป็นพระจี้กงเอง ละครทีวีชุดนี้ได้รับการตอบรับที่ดีมาก ทำให้พระจี้กงเป็นบุคคลที่รู้จักกันทั้งประเทศจีน² อีกทั้งเมื่อ 2 – 3 ปีที่แล้วเรื่องเล่าพระจี้กงได้ถูกนำมาแต่งเป็นละครทีวีเผยแพร่ไปทั่วโลก รัฐบาลจีนเองได้ให้ความสำคัญต่อเรื่องพระจี้กงมาก จึงได้คัดเลือกเรื่องเล่าพระจี้กง (济公传说) ให้เป็นมรดกแห่งชาติที่ไม่ใช่โบราณสถาน ในปี ค.ศ. 2008 (非物质文化遗产) ทั้งนี้เรื่องเล่าพระจี้กงอยู่ในอันดับ 6 เสนอโดยสถาบันจี้กงแห่งเทียนไท่ (天台济公院)³ เรื่องเล่าพระจี้กงที่นิยมกันอย่างมากอีกแห่งหนึ่ง คือประเทศไต้หวัน ถึงกับมีการศึกษาวิจัยเรื่องพระจี้กง เช่น วิทยานิพนธ์ปริญญาโทของ หวงอวิ้นสี่ (黄运喜) ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง การมองความช่วยเหลือมนุษยด้านความเชื่อในพระจี้กงของชาวไต้หวัน (台湾济公信仰之救世观) ของสถาบันวิจัยศาสนศาสตร์ของคณะศิลปศาสตร์และสังคมศาสตร์แห่งมหาวิทยาลัยเสวียนจี้ (玄奘人文社会学院) งานวิจัยดังกล่าวเป็นการวิจัยแบบคุณภาพที่เน้นหลักฐานทางวิชาการที่มีผู้จัดบันทึกและการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้นับถือพระจี้กง ทั้งนี้โดยสำรวจวัดพระจี้กง เช่น วัดชิงอินซื่อที่ภูเขาอู่หู หมู่บ้านเจียเจียน อำเภอเกาสยง (高雄县甲仙乡五湖清隐寺) เป็นต้น⁴

¹ http://etds.lib.hcu.edu.lw/theabs/site/sh/detail_neoult.jsp?id=088 ข้อมูลเมื่อ 27/06/2008

² <http://culture.people.com.cn/GB/22226/64082/64083/4505913.html> ข้อมูลเมื่อ 22/08/2008

³ <http://tzwh.tzinfo.net/show.aso?Sid=400> ข้อมูลเมื่อ 20/08/2008

⁴ http://etds.lib.hcu.edu.lw/theabs/site/sh/detail_neoult.jsp?id=088 ข้อมูลเมื่อ 27/06/2008

พระจิ้งเป็นพระนิกายเซนสายหลินจี้สายย่อยหยางฉี (禅宗临济杨岐派) หลังจากท่านเห็นแจ้งเป็นพระอรหันต์แล้ว ท่านสอนธรรมแก่ผู้คนด้วยการปฏิบัติที่ไม่ยึดติดในทุกสิ่ง ใครว่าท่านเป็นพระสติเฟื่อง ท่านกลับเห็นว่าโลกมนุษย์ต่างหากที่มีแต่ความบ้าคลั่ง เมื่อท่านปฏิบัติตัวถูกต้อง กลับถูกมองว่าสติเฟื่อง ความจริงการปฏิบัติแบบพระจิ้งเป็นการแสดงออกถึงความรู้แจ้งในเรื่องธรรมะของพระนิกายเซนและการปฏิบัติตัวของท่านกลับง่ายต่อการสอน ผู้คนให้รู้แจ้งในธรรมะด้วย ความจริงแล้วในอดีตกาลพระที่ปฏิบัติตัวเช่นเดียวกันพระจิ้งก็มี แต่ไม่ได้แสดงออกให้เห็นอย่างชัดเจนเช่น พระอาจารย์หย่งหมิงเอี้ยนโช่ว (永明延寿) แห่งนิกายเซน ท่านสวดพระสูตรฝ่าหวาจิง (法华经) ได้ไพเราะจับใจมาก จนฝูงแกะต้องนั่งฟังเมื่อนั่งสมาธิก็นั่งนานถึง 90 วัน จนนกเข้ามาทำรังในจีวรของท่าน การปฏิบัติธรรมของท่านเป็นที่ถูกใจสวรรค์ จนเกิดฝนตกลงมาเป็นดอกไม้เป็นต้น จากงานเขียนเรื่องเขียนถึงหูอินจี้เตียนฉวนซืออีลู่ (钱塘湖隐济颠禅师语录) หรือเรื่องพระนิกายเซนจิ้งสติเฟื่องที่วัดหูอินซือ ของเลิ่นเมิ่งผั่น (沈孟杲) ของสมัยราชวงศ์ซ่งเป็นต้นมา เรื่องพระจิ้งก็เป็นที่รู้จักกันแพร่หลาย ต่อมาถึงสมัยปลายราชวงศ์หมิงต้นราชวงศ์ชิงมีผู้เขียนเรื่องจีเตียนเซิงจ้วน (济颠僧传) หรือเรื่องพระสติเฟื่องจิ้ง หรืองานเขียนเรื่องประวัติพระโพธิสัตว์ชีเมอาบับสมบุรณ์จู้ยู่เถียนจ้วน (醉菩提全传) ต่อลงมาถึงงานเขียนของกั๋วเสี่ยวถิง (郭小亭) ที่ภายหลังมีผู้นำไปแต่งเป็นบทละครพูด ละครทีวี เรื่อง ประวัติพระจิ้งเฉียน (济公全传) ก็ยิ่งเพิ่มให้เรื่องราวของพระจิ้งสนุกสนานน่าติดตามมากขึ้น หลังจากที่ท่านออกจากวัดหลิงอินซือ (灵隐寺) แล้วท่านได้ไปอยู่ช่วยเจ้าอาวาสวัดจิ้งฉือซือ (净慈寺) และพระจิ้งได้ช่วยเจ้าอาวาสสร้างวัดขึ้นใหม่หลังจากถูกไฟไหม้ไป ในหนังสือ จิ้งฉือซือจื่อ (净慈寺志) บันทึกเรื่องวัดจิ้งฉือว่ารัชศกเจียไท่ปีที่ 4 (ค.ศ. 1204) (嘉泰四年) เกิดไฟไหม้วัด พระจิ้งใช้จีวรคลุมต้นไม้ในป่า ต้นไม้เหล่านั้นตัดขาดเป็นท่อนๆเองโดยไม่ต้องมีผู้ใดตัด แล้วลอยมาตามน้ำมาขึ้นที่บ่อน้ำโบราณของวัดจิ้งฉือซือจำนวนมาก พอที่จะสร้างและซ่อมแซมวัดให้ตึ๊งเดิมได้ เรื่องปาฏิหาริย์ของพระจิ้งสามารถเห็นได้จากหนังสือชื่อ หูหลินผานจื่อ (武林梵志) จิ้งฉือซือจื่อ (净慈寺志) หลิงอิน ซื่อจื่อ (灵隐寺志) และเทียนไท่ซานฟังกว๋ายจื่อ (天台山方外志) เป็นต้น (黄公元; 2006: 168-171) ด้วยประวัติท่านมีเรื่องพิสดารมากมาย จึงทำให้มีแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับเรื่องพระจิ้งมากมายเช่นกัน เช่น ด้านหน้าวัดหลิงอินซือมียอด

เขาเพยไหลเฟิง (飞来峰) ที่ชิงหลินต้ง (清林洞) หรือถ้าชิงหลินก็มีเตียงนอนของพระจี้กง โต๊ะทำงานของพระจี้กง เป็นต้น (济公床、济公桌) (马书田, 1990: 502-503) ทางด้าน ศาสนาพุทธท่านเป็นพระอรหันต์เรียกว่า เจียงหลงหลัวฮั่นหรือพระอรหันต์เจียงหลง (降龙罗汉) ที่หังโจวหูเผ่า (杭州虎跑) (李英豪, 1996: 90)

ที่ประเทศไทยคนรู้จักพระจี้กงน้อยมาก หากถามสัก 10 คนอาจจะไม่มีใครรู้จักพระจี้กง เลย ยกเว้นกลุ่มปฏิบัติธรรมของโรงเจหรือสมาชิกของโรงเจในสายอนุตตรธรรมที่มีแท่นบูชา พระจี้กง นอกเหนือจากแท่นบูชาพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและเจ้าแม่กวนอิม หากคนที่ไม่ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกปฏิบัติธรรมกับสำนักสายอนุตตรธรรมแล้ว แทบจะไม่มีผู้ใดรู้จักชื่อพระจี้กง เลย ทั้งนี้เพราะไม่เคยปรากฏพระจี้กงเป็นเทพประกอบของศาลเจ้า หรือมีศาลเจ้าเช่นไหว้พระจี้กงโดยเฉพาะ หรือศาลเจ้าที่ตั้งแท่นเคารพพระจี้กงเป็นเทพประจำศาลเจ้าในกรุงเทพฯ ก็มีน้อยเต็มที เท่าที่ผู้เขียนเคยสำรวจศาลเจ้าเมื่อหลายปีก่อน รู้ว่าที่ถนนประชาชื่นก่อนถึงหมู่บ้านปูนซีเมนต์ จะมีศาลเจ้าจี้กงอยู่แห่งหนึ่ง ในศาลเจ้าตั้งพระจี้กงในท่ายืนถือพัดขาด รองเท้าขาด สวมหมวกและเสื้อผ้าชุดสีเทาปะด้วยเศษผ้าเต็มไปหมด ตั้งไว้เป็นเทพประจำศาล ตั้งชื่อว่าศาลเจ้าจี้กง สร้างมาได้กว่า 20 ปีแล้ว โดยมีรูปคนทรงพระจี้กงเป็นผู้ดูแลศาลเจ้าติดอยู่ตามผนังด้านในของศาลเจ้าในท่าอธิษฐานต่างๆ นานา เช่น ใช้เนื้อที่กระพุ้งแก้มสองข้าง เกี่ยวด้วยตะขอเป็นที่แขวนตระกร้าที่มีได้กั๋งอยู่สองข้างและท่าอธิษฐานอื่นๆ ในครั้งนั้นได้เข้าไปถามคนทรงแซ่เจี่ยเล่าให้ฟังว่า แต่เดิมไม่มีศาลเจ้าจี้กงแต่เขาได้ทราบเรื่องอธิษฐานของพระองค์นี้จึงเกิดความประทับใจมาก และหวังว่าตนจะได้เห็นอธิษฐานตามที่ฟังมาบ้าง มีวันหนึ่งนัดเพื่อนวัยหนุ่มด้วยกันหลายคนเอากระดาษเงินกระดาษทอง (冥钱 หรือเงินตราที่เผาไปให้คนตาย) มาพับเป็นกระทรงห่อรูป 3 ดอกที่จุดไฟแล้ว แล้วใช้กระดาษไหว้เจ้าที่ชาวจีนแต่จิวเรียกว่า จิ้งเตีย (银锭) มาพับเป็นหมวก สวดมนต์ขอให้พระจี้กงมาประทับทรง ซึ่งบทสวดมนต์นั้นได้มาจากผู้ใหญ่ว่านหนึ่งแล้วท่องชื่อพระจี้กง ชายหนุ่มที่มาพร้อมทำพิธีนั้นมีด้วยกันอยู่ 5 คน ส่วนผู้สนใจและผู้ชมการทำพิธีศักดิ์สิทธิ์นี้มีจำนวนมาก มีคนหนึ่งเป็นวิญญาณควายมาเข้าร่าง ซึ่งผู้คุมการประทับทรงได้เชิญให้ออกไป สุดท้ายพระจี้กงก็มาเข้าประทับทรงและได้แสดงอธิษฐานให้เห็นต่างๆ นานา ร่างทรงนั้นจึงเป็นที่ยอมรับว่าพระจี้กงมาจริง จากนั้นก็มีผู้นับถือและมีจิตศรัทธามาก ได้ช่วยกันบริจาคทรัพย์จัดสร้างศาลเจ้าขึ้นมาในงานเทศกาลประจำปีหรืองานทรงเจ้าประจำปีก็จัดขึ้นอย่างยิ่งใหญ่ ลูกศิษย์และผู้ออกทุน

ทรัพย์มีมากมาย ศาลเจ้าแห่งนี้ไม่ว่าจะจัดงานใดไม่เคยขัดสนในเรื่องเงินทอง และทุกงานจะมีผู้เข้าร่วมเป็นจำนวนมาก กล่าวกันว่ารถจอดจากหน้าศาลเจ้ายาวไปสุดถึงทางรถไฟ ศาลเจ้าจิ้งในวงนั้นเป็นที่นับถือในเรื่องอภินิหาร ผู้ใดมาเซ่นไหว้ขอสิ่งใดก็ได้สิ่งนั้น ในประมาณปี ค.ศ. 2004 ผู้เขียนได้มีโอกาสไปเยี่ยมศาลเจ้าแห่งนี้เห็นว่าเป็นเพียงศาลเจ้าธรรมดาที่ไม่ได้รับความสนใจจากผู้มีจิตศรัทธามากนัก สอบถามได้ความว่าคนทรงไม่ตั้งอยู่ในศีลในธรรม มีภรรยาหลายคน พระจิ้งก็ไม่ได้มาประทับทรงอีก ทำให้ขาดรายได้ ผู้ที่มีจิตศรัทธาเคยบริจาคเงินซ่อมแซมศาลเจ้าบัดนี้ก็ไม่มี ศาลเจ้าจิ้งจึงได้หมดความนิยมลงไป แต่ปัจจุบันที่จังหวัดพะเยาก็มีศาลเจ้าที่ตั้งแทนเคารพจิ้งเหมือนกัน

แม้ว่าเรื่องราวของพระจิ้งจะเป็นที่กล่าวขานกันต่อมาตั้งแต่สมัยราชวงศ์ซ่งได้ปัจจุบันและรู้จักกันทั่วไปแถบฉมณฑลเจ้อเจียง (业露华; 2005: 171) จนกลายเป็นนิยายปรัมปราที่รู้จักกันทั่วไปแม้แต่เด็กตัวเล็กๆ แต่เมืองไทยนั้นพระจิ้งกลับเป็นที่รู้จักของคนบางกลุ่ม ทั้งนี้เพราะเรื่องราวของพระจิ้งได้เข้าไปแทรกตัวเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของชาวจีน ความจริงพระจิ้งได้รับการยกย่องว่าเป็นพระโพธิสัตว์ของโลกมนุษย์หรือพระโพธิสัตว์ที่ยังมีชีวิตแม้ปัจจุบันนี้ ดังที่เรียกกันติดปากว่า จิ้งหัวไผ่ (济公活佛) ชาวไทยเชื้อสายจีนในเมืองไทยเมื่อพูดถึงพระจิ้ง ก็มักจะต่อด้วยคำว่า จิ้งอ้าวฮุก (แต่จิว) แต่ก็เป็นที่รู้จักกันในกลุ่มชาวไทยเชื้อสายจีนยุคแรกๆ ทั้งนี้เพราะพวกเขายังมีความเป็นจีนที่ติดตัวมาในช่วงอพยพ แต่ยุคลูกหลานเหลนของพวกเขากลับไม่รู้จักพระจิ้งเลย ทั้งนี้เพราะไม่ได้รับรู้ความเชื่อแบบจีนอีกทั้งไม่ได้เรียนรู้ภาษาจีน การที่ปฏิบัติเทศกาลแบบจีนก็ทำตามแบบบรรพบุรุษเท่านั้น ดังเช่นชาวไทยเชื้อสายจีนยุคที่ 3 - 4 ของอำเภอลำปลายมาศ แต่หาได้มีความรู้เรื่องความเชื่อแบบจีนไม่ (พรพรรณ จันทโรนานนท์, 2551) ดังนั้นพระจิ้งจึงเป็นที่รู้จักกันเฉพาะในกลุ่มนักปฏิบัติสายอนุตรธรรมซึ่งส่วนมากเป็นชาวไทย หรือแม้แต่วัดและโรงเรียนแห่งที่ตั้งพระจิ้งไว้เพื่อให้ผู้มีจิตศรัทธาเซ่นไหว้บูชาก็ไม่ใช้พระประธานของศาลเจ้า แต่เป็นเพียงพระประกอบในวัดหรือโรงเรียนเท่านั้น ดังนั้นความสำคัญด้านความเชื่อของพระจิ้งจึงมีต่อชาวไทยเชื้อสายจีนและชาวไทยบางกลุ่มเท่านั้น

พระจิ้งในวิถีของชาวจีน นอกจากจะได้รับนามทางธรรมะว่าเป็นพระโพธิสัตว์บนโลกมนุษย์แล้ว ยังได้รับการยกย่องเป็นเทพพื้นบ้านที่นำโชคลาภมาสู่เพื่อนมนุษย์ด้วย เช่นเดียวกับพระกวนอิมหรือพระศรีอารยเมตไตรและพระกวนอิม รูปเคารพของพระจิ้งที่เป็น

เชรามิคหรือรูปปั้นมักทำขึ้นในทำยีน เสื้อผ้าชาดวิน ปะหน้าปะหลัง มือหนึ่งถือพัดใบลาน ชาดๆ รองเท้าทำชาดๆ อีกมือถือขวดเหล้า พระจี้กงในอิริยาบถนี้เป็นที่รู้จักกันทั่วไป (李英豪, 1996: 90)

อนุตตรธรรมหรืออีกัวนเต้า (一贯道) ที่นับถือพระจี้กงเป็นหลัก ได้เข้ามาตั้งสำนักงานใหญ่ที่ประเทศไทยมานานกว่า 20 ปีแล้ว และได้เปิดตัวธรรมสาขานี้อย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 26 มีนาคม 2000 ที่ห้องประชุมของพุทธมณฑล โดยมีรองปลัดกระทรวงมหาดไทย นายอภิรักษ์ จันทนกุลกะ (乃阿沛·真他纳朱叻伽) เป็นผู้เปิดงาน และจัดตั้งสำนักงานใหญ่อีกัวนเต้าแห่งประเทศไทย (泰国一贯道总会) โดยมีวัตถุประสงค์ในการเผยแผ่วัฒนธรรมจีน ช่วยเหลือสังคมและมนุษยชาติให้อยู่ด้วยกันอย่างผสมผสานกลมกลืน(发一崇德, 2003: 92) สาขความเชื่ออนุตตรธรรมได้แบ่งเขตตั้งที่เผยแผ่ศาสนาออกเป็น 8 เขตด้วยกัน คือเขตกรุงเทพฯ เขตนครปฐม เขตตะวันออก ก เขตตะวันออก ข เขตตะวันออกเฉียงเหนือ ก เขตตะวันออกเฉียงเหนือ ข เขตเหนือ ก เขตเหนือ ข ในกรุงเทพฯ มีแหล่งเผยแผ่ธรรมะ 29 แห่ง เขตนครปฐมมี 16 แห่ง เขตตะวันออก ก มี 12 แห่ง เขตตะวันออก ข มี 9 แห่ง เขตตะวันออกเฉียงเหนือ ก มี 30 แห่ง เขตตะวันออกเฉียงเหนือ ข มี 7 แห่งเขตเหนือ ก มี 21 แห่ง เขตเหนือ ข มี 14 แห่ง (泰日道场道务中心, 2003: 69-70) ทั้งหมดมีวิธีปฏิบัติแบบเดียวกัน กล่าวคือ ผู้เข้าร่วมสมาชิกไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย และจะได้ชุดขาวสำหรับใส่เข้ามาเพื่อปฏิบัติธรรม ซึ่งเป็นช่วงชั้น 1 ค่าและ 15 ค่า รวมทั้งวันสำคัญทางศาสนา ได้เรียนภาษาจีนฟรี ผู้สอนคือ สมาชิกของอีกัวนเต้าจากไต้หวัน สมาชิกต้องเรียนภาษาจีนก่อนแล้วจึงจะสวดมนต์เป็นภาษาจีนกลางได้ ภายในศูนย์ปฏิบัติธรรมจะคล้ายกับโรงเจทั่วไป คือ ตั้งแท่นเคารพพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นองค์กลาง โดยมีพระกวนอิม และพระจี้กงประกอบอยู่ซ้ายขวา สิ่งที่ต้องปฏิบัติธรรมต้องรู้จัก นอกจากรูปเคารพพระพุทธรูปเจ้าและพระโพธิสัตว์แล้ว ยังต้องเคารพผู้สืบทอดเจตนารมณ์ของอีกัวนเต้า ได้แก่ ท่านอาจารย์จินกงจูซือ (金公祖师) ท่านอาจารย์เทียนหยันกูฝัว (天然古佛) ท่านอาจารย์จงหวาเซิงหมู่ (中华圣母) ท่านอาจารย์เป่ย์ส่วยเหลา-เหริน (白水老人) เป็นต้น (泰日道场道务中心, 2003: 11 - 15)

พระจี้กงจะได้รับการเซ่นไหว้จากกลุ่มปฏิบัติธรรมเหล่านี้ในศูนย์เผยแผ่ธรรมะทั่วประเทศไทย ในหลักคำสอนได้สอนให้เป็นคนมีน้ำใจ ใจกว้างช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ ให้มั่นคงในธรรมะ ช่วยกันพัฒนาเยาวชนให้มีธรรมะในใจ และเป็นคนมีคุณธรรม ให้ละความชั่วทำแต่

ความดี ดังเช่นโอวาทพระจิ้งที่รู้จักกันทั่วไป (ยกมาบางคำ)

ชีวิตย่อมเป็นไปตามลิขิต

วอนขออะไร

ผ้าขาดปะแล้วกันหนาวได้

อวดโก้ทำไม

อาหารผ่านลิ้นแล้วกลายเป็นอะไร

อรร้อยไปใย

ที่ดินคือสิ่งที่สืบทอดแก่คนรุ่นหลัง

โกงกันทำไม

สิ่งศักดิ์สิทธิ์อยู่เหนือศีรษะเพียง 3 ฟุต

ข่มเหงกันทำไม

พระจิ้งในเมืองไทย แม้จะไม่มีอิทธิฤทธิ์เป็นเรื่องเล่ากันติดปาก แต่พระจิ้ง ก็เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนให้ละความชั่วทำแต่ความดี ไม่โลภ ไม่หลง ไม่อาฆาต ไม่แก่งแย่ง ข่มเหงพระจิ้งในใจของชาวไทยเชื้อสายจีนจึงเป็นพระอรหันต์ขององค์พระศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าโดยแท้

ภาพด้านซ้าย จากหนังสือ 马书田 1992 《华夏诸神》北京：北京燕山出版社出版 第 502 页。

ภาพด้านขวา จากหนังสือ 业露华 2005 《佛教百科》(历史卷) 台北：云龙出版 第 171 页。

หนังสืออ้างอิง

ภาษาไทย

คณะสงฆ์จีนนิกาย. 2544. อนุสรณ์ชาตกาล พระมหาคณาจารย์จีนธรรมสมาธิวัตร

(โพธิ์แจ่มหาเถระ). กรุงเทพฯ: คณะสงฆ์จีนนิกาย.

พรพรรณ จันทโรนานนท์. 2551. การสังสรรค์ระหว่างวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ทาง

วัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดจันทบุรีรัมย์. ดุษฎีนิพนธ์ระดับดุษฎี

บัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

เสถียร โพธิ์นันทะ. 2522. ปรัชญามหายาน. กรุงเทพฯ: หจก. สื่อการค้า.

ภาษาจีน

马书田. 1992. 《华夏诸神》. 台北: 台北燕山出版社出版.

方立天. 1988. 《中国佛教与传统文》. 上海: 上海人民出版社出版.

业露华. 2005. 《佛教百科》(历史卷). 台北: 云尤出版社.

李英豪. 1996. 《吉祥民神》. 香港: 博益出版集团有限公司.

范文澜. 1979. 《唐代佛教》. 北京: 人民出版社出版.

张驭寰. 1984. 《中国名塔》. 北京: 中国旅游出版社出版.

泰日道场道务中心. 2003. 《发一崇德》. (泰国道场 20 周年庆专刊)

曼谷: 泰日道场道务中心印行.

野上俊静. 1972. 《中国佛教史概说》. 台北: 台湾南务印书馆.

黄公元. 2006. 《高僧与西湖》. 杭州: 杭州出版社出版.

梁启超. 1978. 《中国佛教研究史》. 台北: 佛教出版社出版.

เว็บไซต์ภาษาจีน

[http:// Cultural. People.com.cn/GB/22226/58917/58923/4286023.html](http://Cultural.People.com.cn/GB/22226/58917/58923/4286023.html)

(ข้อมูลเมื่อ 22 / 07 / 2008)

http://etds.lib.hcu.edu.lw/theabs/site/sh/detail_neoult.jsp?id=088

(ข้อมูลเมื่อ 27/06/2008)

<http://tzwh.tzinpo.net/show.aso?Sid =400> (ข้อมูลเมื่อ 20/08/2008)

<http://www.cts2008.com/member/sigth/sty/20061115164516.html>

(ข้อมูลเมื่อ 27/06/2008)

<http://www.ji-gong.com/Chinese/rwj - lsjzml.asp> (ข้อมูลเมื่อ 20/20/2008)

ภาพประกอบ

马书田。1992。《华夏诸神》。北京：北京燕山出版社出，版第 502 页。

业露华。2005。《佛教百科》(历史卷)。台北：云龙出版，第 171 页。